

והוינן בה: מדוע הדבר שקול? וליחזי האי
 "לא" אי בלמ"ד אל"ף כתיב — "לא" הוא.

אי בלמ"ד וי"ו כתיב — "לו" הוא?

ומשינינן: וכי כל היכא דכתיב בלמ"ד אל"ף,
 "לא" הוא? אלא מעתה "בכל צרתם לא
 צר", דכתיב בלמ"ד אל"ף, הכי נמי ד"לא"
 הוא, ומשמעו שאינו חושש לצרתם?

וכי תימא הכי נמי? והכתיב "ומלאך פניו
 הושיעם"!⁽⁴⁰⁾

אלא, על כרחך, משמע הכי ומשמע הכי,
 אפשר לפרשו גם כאילו כתוב בוי"ו, והוא
 הדין כשכתוב בוי"ו אפשר לפרשו כאילו
 כתוב באל"ף [פיהמ"ש לרמב"ם], ועל כן גם
 בענין איוב הדבר אינו מוכרע אם עבד
 מאהבה או מיראה.

תניא: רבי מאיר אומר: נאמר "ירא אלהים"
 באיוב, ונאמר "ירא אלהים" באברהם
 בעקידה "כי עתה ידעתי כי ירא אלקים
 אתה".

ודרשינן מה "ירא אלהים" האמור באברהם
 — מאהבה.

אף "ירא אלהים" האמור באיוב —
 מאהבה.

יחד "לאמר" — דפתח משה ברישא. וכך
 פירושו: ויאמרו כולם כאחד, לאחר שקיבלו
 רשות לאמר, דהיינו, לאחר שפתח משה.

תנו רבנן: דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה
 שעלו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר
 שירה. וכיצד אמרו שירה? עולל תינוק גדול
 מוטל על ברכי אמו, ותינוק קטן יונק משדי
 אמו, כיון שראו את השכינה, עולל הנביה
 צוארו, ותינוק שמת דד מפיו, כלומר, כולם,
 מן החשוב עד הגרוע, ואמרו "זה אלי
 ואנוהו". שנאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת
 עוז".⁽³⁸⁾

היה רבי מאיר אומר: מנין שאפילו עוברים
 שבמעיי אמן אמרו שירה על הים?

שנאמר ^{לא-א} "במקהלות [כשנקהלו על הים]
 ברכו אלהים ה' ממקור ישראל", אפילו
 אותם שבמקור אמן.

והוינן בה: [והא לא חזו, הרי העוברים לא
 ראו קריעת ים סוף, וכיצד אמרו שירה?⁽³⁹⁾

ומשינינן: אמר רבי תנחום: כרם של אמן
 נעשה לחן כאספקלריא המאירה, וראו].

שנינו במשנה: דרש רבי יהושע בן הורקנוס
 שלא עבד איוב אלא מאהבה שנאמר "הן
 יקטלני לו אייחל", ועדיין הדבר שקול לו
 אני מצפה או איני מצפה.

40. קשה, למה לא מביא מ"אשר לא חומה"
 ו"אשר לא כרעים" דמשמעותו בוי"ו. וי"ל דהתם
 פשיטא דמיירי ביש לו חומה דהא כתיב לפני זה
 "כי ימכור בית מושב עיר חומה", וכן "אשר לא
 כרעים", ידוע שהארבה והחרגול יש להם כרעים.
 מה שאין כן "בכל צרתם לא צר" שיש לפרשו
 גם באל"ף. תוספות שאנץ.

38. והוא כדעת רבי נחמיה דלעיל שכיוונו ברוח
 הקודש וגם העוללים והיונקים כיוונו לומר
 שירה. ח"א מהרש"א.

39. אע"ג דאמר במסכת נדה שהתינוק במעי אמו
 צופה מסוף העולם עד סופו, אין הכוונה לראיה
 ממש אלא ראיה שכלית. ח"א מהרש"א.

והוינן בה: ואברהם גופיה, מנלן שמאבהה עבד?

ומשנינן: דכתיב "זרע אברהם אהבי".

והוינן בה: מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מיראה מה ההבדל ביניהם?

ומשנינן: איכא, הא דתניא: רבי שמעון בן אלעזר אומר: גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה.

שזה העושה מיראה זכותו תלוי להגן על צאצאיו רק עד לאלף דור.

וזו העושה מאהבה זכותו תלוי עד לאלפים דור. (41)

והראיה, דחבא, בעושה מאהבה, כתיב "ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשומרי מצותי".

והתם, בעושה מיראה, כתיב "שומר הברית והחסד לאהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור". ו"שומרי מצותיו" היינו מיראה. (42)

ומקשינן: התם נמי כתיב "לאהביו

ולשומרי מצותיו לאלף דור", ומשמע שגם מאהבה רק לאלף דור? (43)

ומתריצין: האי לדסמיך, והאי לדסמיך ליה.

ה"אלפים" סמוך ל"לאהבי", ואילו האלף סמוך ל"ושומרי מצותיו".

הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דרבא.

חד אמר ליה לרבא: אקריון בחלמאי הקרו לי בחלומי את הפסוק "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך".

וחד אמר ליה: אקריון לי בחלמאי "וישמחו כל חוסייך, לעולם ירננו ויעלצו בך אהבי שמך".

אמר לחו רבא: תרויכו רבנן צדיקי גמורי

אתון! מר שהקרו לו "ויעלצו בך אהבי שמך", עובד מאהבה.

ואילו מר שהקרו לו "אשר צפנת ליראיך", עובד מיראה.

הדרן עלך פרק כשם שהמים

שאמרו השמר פן ואל, לא תעשה הוא, ומצוות ל"ת הם מצד היראה. ח"א מהרש"א.

43. לכאורה היה יכול להקשות כן גם אקרא קמא, דכתיב גם ולשומרי מצותי. וי"ל דאפשר לפרש שהיראה באה מצד אהבה אבל בקרא בתרא דאוקמיה ביראה בעלמא פריך דהא כתיב בה גם אהבה. ח"א מהרש"א.

41. אינו דומה להא דלעיל כב ב, דנחלקו בגמרא בפרוש מאהבה ובפרוש מיראה אם הוא משובח או לא. דשם הכוונה מאהבת שכר המצוות ויראת העונש, וכאן מיירי באהבת המקום ומיראתו, שמוראו גדול ומוטל על הבריות. רש"י.

42. שלשון שמירה נופל על לא תעשה כמו

פרק מי שקינא

מתניתין:

פי שני עדים, וכדבריו בתחלת המסכת 'מקנא על פי שנים ומשקה על פי שנים', ולכן לא תצא אשה בעדות מי שאין ראוי לסמוך עליו.

עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה. עד ששיחזו נשים הטוות לאור הלבנה בפריצותה (מוזרות — שוזרות), שאף על פי שאין כאן עדות שנסתרה, ואין בה דין שתייה, בכל זאת, כיון שנושאות ונותנות הנשים אודות פריצותה, מכוער הדבר, ותצא.⁽¹⁾

קינא לה בעלה ונסתרה, ואמר עד אחד: אני ראיתיה שנטמאת באותה סתירה.

לא היתה שותה. כי כבר התבררה טומאתה על ידי העד⁽²⁾.

ולא עוד, אלא אפילו היה אותו עד עבד, אפילו שפחה, הפסולים לעדות —

מי שקינא לאשתו, בעל שהתרה באשתו בפני שני עדים, ואמר לה: אל תסתרי עם איש פלוני! ונסתרה עמו. הרי —

אפילו אין עדים שנסתרה, אלא הבעל שמע כן מעוף הפורח, כלומר, ממי שאין ראוי לסמוך עליו, ודבריו הם כדברי עוף הפורח באויר, כגון עבד ושפחה הפסולים לעדות — הרי היא אסורה עליו עד שתשתה.

ואם אינו רוצה להשקותה, יוציא אותה בגט, ויתן כתובה. שאין לה להפסיד כתובתה, כיון שיכול להשקותה, דברי רבי אליעזר.

וכדבריו בתחלת המסכת 'מקנא על פי שנים ומשקה על פי עצמו', שאין צריך עדות שנסתרה.

רבי יהושע אומר: אין אשה שותה אלא על

1. כל זה ע"פ פרש"י. ובתוס' שאנץ כתבו בשם רשב"ם, שאף מה ששינינו שמע מעוף הפורח יוציא, אין פירושו כרש"י שעבד או שפחה העידו שנסתרה, אלא שיצא עליה קול שנסתרה, כי על אף שאין משקה אותה על פי קול, בכל זאת אסרו חכמים לקיימה, ויוציאנה עם כתובה. ולרבי יהושע רק בקול מפורסם כל כך שנשים הטוות לאור הלבנה משיחות בה, הוא שאסרו עליו לקיימה ויוציאה עם כתובה ע"ש, ועל דרך זה כתבו בתוס'. ודרך אחרת כתבו תוס' שאנץ בשם ר"ח, שמדובר בנסתרה בעדים ויצא עליה

2. בפשוטו העד נאמן שנטמאת ואסורה מחמת עדותו, אכן שיטת הרמב"ם בסופ"א סוטה שהעד

בכל זאת, אינה מתקיימת בפחות משנים, וכשיטת רבי יהושע לעיל, שצריך שני עדים שנסתרה כדי לאוסרה עד שתשתה.

עדות אחרונה, שנטמאת, שאופרתה איפור עולם, שמונעת אותה מלשתות, ואסורה על בעלה עולמית, אינו דין שלא תתקיים בפחות משנים.

תלמוד לומר "ועד אין בה".

ככתוב (במדבר ה, יג) "ונסתרה והיא נטמאה, ועד אין בה, והיא לא נתפשה".

כל עדות שיש בה. שכונת התורה כך, ונסתרה והיא נטמאה, אף שעדות גמורה של שנים שנטמאה אין בה, אלא כל עדות שיש בה שנטמאה אפילו אחד ואפילו פסול, אם לא נאנסה, הרי היא אסורה.

קל וחומר לעדות הראשונה מעתה. כיון שלמדנו שעד אחד נאמן שנטמאת היה ראוי לדון קל וחומר שעד אחד נאמן שנסתרה.

ומה אם עדות אחרונה של טומאה, שאופרתה על בעלה איפור עולם, הרי היא מתקיימת בעד אחד.

עדות הראשונה של סתירה, שאין אופרתה על בעלה איפור עולם, אלא עד שתשתה אינו דין שתתקיים בעד אחד.

הרי אלו נאמנין שלא תשתה, ואף לפוסלה מכתובתה.

אף על פי שבדרך כלל צריך שני עדים להעיד בממון, במקרה זה האמינה תורה לעד אחד שנטמאה, לפי שיש רגליים לדבר, כיון שקינא לה ונסתרה.

וכשם שנאמן לטמאותה, נאמן להפסידה כתובתה.

המותה, אם בעלה, ובת המותה, אחות בעלה, וצרתה, אשה אחרת הנשואה לבעלה, ויבמתה, אשת אחי בעלה שאין לו בנים, ובת בעלה מאשה אחרת שהעידו עליה שנטמאת, הרי אלו נאמנות.

ולא אמרנו שנאמנות לענין להפסידה מכתובתה, שחמש נשים אלו חזקתן ששונאות אותה וחשודות להעיד עדות שקר לרעתה, אלא נאמנות לענין שלא תשתה בלבד.⁽³⁾

ענה מפרשת המשנה מנין למדנו שעד אחד נאמן להעיד שנטמאת.

שהיה בדין שלא יהא עד אחד נאמן בה.

שכך היה ראוי לדון: ומה אם עדות ראשונה, שנסתרה, שאין אופרתה עדות זו איפור עולם אלא עד שתשתה.

נאמנות להפסידה, מכל מקום כיון שאינה שותה הרי עדיין ספק אם זינתה ועליה להביא ראיה שלא זינתה, וכמו שביארו בגמרא לעיל כה, ב מה ששינינו במשנה שם שמתו בעליהם עד שלא שתו יוצאות בלא כתובה. עוד הקשה דבירושלמי כאן סובר ר"ט שאף עד אחד אין נאמן לענין כתובה, ואף לר"ע שחולק שם מבואר בירושלמי

אינו אלא מונע השתיה ונשאר אסורה מחמת קינוי וסתירה, וע"ש בפ"ג הכ"ג ובמל"מ וחי' הגר"ח, וע' עוד בפ"ח איסור"ב הי"ב ושם בפ"א הכ"ב, וע"ש בחי' הגר"ח ובאחייעזר ח"א סי' ו ועונג יו"ט סי' קע.

3. בתוס' רעק"א על המשניות הקשה דאף שאין

היתה שותה. שכבר נתבטלו דברי האחד מפני השנים המעידים שלא נטמאת, ומכל מקום יש לנו להסתפק שמא נטמאת האשה באותה סתירה לפני שבאו העדים ושותה לברר הספק.

שנים אומרים אנו ראינוה שנטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא היתה שותה. שאין דברי האחד במקום השנים וכבר נתברר טומאתה בעדות השנים.

נמרא:

הגמרא מקשה: **האי**, מה ששנינו במשנה "תלמוד לומר כי מצא בה ערות דבר", ומכאן למדנו שצריך שני עדים שנסתרה — למה הוצרכו לגזירה שוה זו? והרי כך היה לו לתנא לומר: **תלמוד לומר בה**. ועד אין בה.

בה. בטומאה אתה אומר שדיה בעד אחד, **ולא בקינוי**. שלהעיד עליו צריך שני עדים.

בה. בטומאה אתה אומר שדיה בעד אחד. **ולא בסתירה**. שלהעיד עליה צריך שני עדים.

מיבעי ליה. כך היה לו לתנא לומר, ולא היה צריך ללמוד שצריך שני עדים על הסתירה מגזירה שוה של דבר דבר, שהרי

תלמוד לומר "כי מצא בה ערות דבר" (דברים כד, א)

ולחלן הוא אומר "על פי שנים עדים יקום דבר" (שם יט, טו)

מה לחלן, על פי שנים, אף כאן על פי שנים. בגמרא יתבאר מה למד התנא מגזירה שוה זו.

המשך המשנה עוסק באופן שיש עדיות סותרות על טומאת האשה, אימתי היא שותה ואימתי אינה שותה.

עד אחד אומר אני ראיתיה שנטמאת, ועד אחר אומר בפני נסתרה ולא נטמאת באותה סתירה.

וכן **אשה אחת אומרת** אני ראיתיה שנטמאת, ואשה אחרת אומרת בפני נסתרה ולא נטמאת באותה סתירה.

היתה שותה.

כי אף שהראשון מעיד לטמאתה, הרי השני מכחישו. ואף שהשני מעיד לטהר אותה, הרי הראשון מכחישו, ונשארה האשה בספק אם נטמאת, ושותה לברר הספק.

עד אחד אומר אני ראיתיה שנטמאת, ושנים אחרים מכחישים אותו ואומרים בשעה שאתה מעיד שנטמאת היינו עמך ובפנינו לא נטמאת.

לברר על ידי שתיה ומשמתו נעשה ספק אם נתחייבו היורשים והו"ל איני יודע אם נתחייבתי. והגרע"א בתשו' מהדורא תליתאה סי' לא בתשובה להבית מאיר דחה דבריו (ועיין בנתה"מ סי' לט סק"י ובתוס' הרא"ש כתובות פו ע"א) ע"ש מש"כ בזה.

הטעם דמיגו דנאמן לאוסרה נאמן על הכתובה, ותיפוק ליה דכיון שלא שתתה עליה להביא ראייה שלא זינתה. ובבית מאיר אבה"ע סי' קעח תי' דהו"ל איני יודע אם נפטרתי ודמי לאיני יודע אם פרעתיך שחייב לפרוע, משא"כ במתו בעליהם עד שלא שתו עד המיתה היה אפשר